

Otázka: Demokracie a lidská práva

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Ivana Vrstýáková

Demokracie a lidská práva (formy demokracie, dokumenty týkající se lidských práv)

Formy demokracie, dokumenty týkající se lidských práv

Demokracie

forma vlády, vláda lidu

státní forma, umožňující účast všech plnoprávných občanů na správě a řízení státu buď

přímo (přímá dem.-referendum), nebo prostřednictvím volených zástupců (dem. zastupitelská)

většinový názor při zachování a respektování svobody ostatních

Historie

- Antika – městské státy – Athény-vrchol ant. demokracie za Perikla-lidový sněm – ostrakismus (vyhoštění ze země na 10 let)
- Renesance a reformace – myšlenky, pozdější projevy dem.

-3 představitelé-HOBBS, LOCKE, ROUSSEAU-sml. teorie vzniku státu

JOHN LOCKE-stát ochránce majetku a lidských a práv -zákony- musí se dodržovat

-oddělení st. moci-vláda lze obměnit; ideální typ demokracie

THOMAS HOBBS-panovník zvolený lidem získá absol. moc -lid nemá možnost ho odvolat

-pravicová diktatura-vzor pro fašismus, nár. socialismus

JEAN JACQUES ROUSSEAU-je potřeba zjistit obecnou vůli-zvítězí; opozice odstraňována-levicové diktatury

Locke x Hobbes-možnost nenásilného odvolání vlády

Locke x Rousseau-respektování opozice

- Amerika – boj za nezávislost
- Francie – Velká francouzská revoluce (2. pol. 18. stol)

PARLAMENTNÍ DEMOKRACIE

1. VELKÁ BRITÁNIE

úzce chápán parlamentarismus, vznikl ve VB

VB nemá psanou ústavu – založena na tradici, historii

parlament není podroben (ohraňčen) žádnými ústavněprávními předpisy

má moc zákonodárnou, výkonnou

2 komory: 1. dolní sněmovna – s. reprezentantů, důležitější

systém dvou stran, většinový volební systém,

z vítězné strany vytvořena **vláda** (ta strana, která prohrála: opozice)

Kabinet (výbor parlamentu) – 20 lidí, moc vlády dána parlamentem – propojení legislativy (zák. moc) a exekutivy (výk. moc)

veškerá moc vychází z parlamentu = zast. orgán

2. horní sněmovna – s. lordů – šlechtici

tradiční

2. ITÁLIE

psaná ústava, ústavní omezení moci parlamentu

ústavní soud: může anulovat zákony, které jsou v rozporu s ústavou, kontroluje přijaté zákony

parlament: poslanecká sněmovna – 5 let voleny

senát – 6 let lidem

poměrný volební systém, rovnoprávní, voleni lidem

prvek přímé demokracie: referendum – na žádost 1/2 mil. voličů nebo 5 regionálních rad

3. NĚMECKO

psaná ústava

ústavní soud: omezení moci parlamentu, nemají v ústavě uzákoněno referendum (X Itálie)

parlament: Bundestag – spolkový sněm, reprezentuje voliče, zástupci voleni

Bundesrat – spolková rada, zastupuje jednotlivé spolkové země, 10 „záp.“ N. + 6 „vých.“ N.

zástupci nejsou voleni, ale jmenováni jednotlivými zemskými vládami

počet závislý od počtu obyvatel

sám může předkládat zákony, může se vyjadřovat k zákonům předloženým vládou

federalistická struktura státu: spolkový kancléř, moc vykonává spolek (federace) a zároveň jednotl. spolkové země

přičemž spolkové kompetence více rozvinuty než zemské – na mez. scéně vystupují jako 1 stát

konstruktivní prohlášení nedůvěry: kancléři ze strany Bundestagu, okamžitý návrh a zvolení

PREZIDENTSKÁ DEMOKRACIE

1. USA

legislativa a exekutiva jsou voleny nezávisle na sobě

prezident volen občany v primárních volbách – v jednotlivých republikách

parlament: kongres – sněmovna reprezentantů – volena přímo občany každé 2 roky

senát – volen na 6 let X každé 2 roky volena nová 1/3 senátu

kongres – zákonodárná moc X prezident má právo veta

prezident: hlava státu, hlava vlády – stojí v čele

nejvyšší ústavní soud: zákon odporující ústavě může zrušit; soudci jmenováni prezidentem se souhlasem kongresu

federalistická struktura státu: aktivity jednotl. států nesmějí přesahovat kompetence federace (federální právo)

menší význam pol. stran než v parlamentním systému

strany nevystupují v kongresu jako uzavřená společenství (X u nás) – neformální koalice – může měnit členy v případě jiných názorů členů

2. FRANCIE –

prezident volen v přímých volbách občany na 7 let nezávisle na parlamentu

pouze hlavou státu a ne předseda vlády (X USA)

předseda vlády – jmenován prezidentem

řídí činnost vlády, je závislý na důvěře parlamentu – při vyslovení nedůvěry většiny parlamentu musí být prezidentem odvolán

parlament – sněmovna

senát

prvek přímé demokracie – možnost referenda

silný centralizovaný administrativní pol. systém – silná byrokracie, st. správa

3. ŠVÝCARSKO

federace X v názvu konfederace, 26 samostatných kantonů (zemí) – nemohou vystupovat jako právní subjekt

st. moc vykonávána lidem

důležité zákony a pol. rozhodnutí musí být schváleny referendem

parlament: spolkové shromáždění – dolní komora – národní rada – představuje voliče

horní komora – stavovská rada – představuje jednotlivé kantony – z každého 2 členové rady (nezáleží na počtu obyvatel)

vláda – spolková rada – 7 členů v čele 7 ministerstev (departmentů)

v čele vlády **prezident** – volen na 1 rok, nemá spec. pravomoce

referendum – tzv. obligatorní – povinné: důl. zákony prošlé parlamentem musí být ještě odhlasovány referendem

tzv. fakultativní – volné (nepovinné): jednání o méně důl. zákonech, nemusí se na něm podílet každý

DEMOKRACIE

OBECNÉ ZÁSADY DEMOKRACIE

Znaky vlády lidu: rovnost, pluralita, dočasnost, kontrola, většinový princip

FORMY DEMOKRACIE

- **Přímá**=referendum-všelidové hlasování,

Iniciativa-po domluvě lze iniciovat zákon, formou petice; Odvolání-petice k odvolání určitého ...

Referendum – je hlasování voličů o závažné politické otázce

Plebiscit – hlasování o osamostatnění či připojení se, jednorázové rozhodnutí, nezakotvené zákonem

- **Nepřímá (zastupitelská)**– lid vládne pomocí zástupců

volby – akt, oprávnění voliči volí své zástupce do funkcí nebo orgánů.

svobodné, všeobecné, rovné, přímé, tajné

Parlamentní, prezidentské, komunální (na úrovni samospráv), liberálnost

- * Parlamentní-vláda vzniká převážně z parlamentu-volby (CZE, GER, GBR)
- * Prezidentská- prezident volen přímo- sestaví si vládu (USA, FRA, POL, RUS)

– výrazné odd. st. mocí

KRITIKA DEMOKRACIE

1) ve volbách-vítězné strany si jmenují své členy vlády- ne odborníci, ale straničtí byrokraté, rozhoduje str. příslušnost a ne odbornost

2) tyranie většiny, ale i menšina může prosadit svůj názor

3) teorie elit- vznik na zač. století-Pareto, Mosca (ITA)

-každá spol. 2 vrstvy-1.Elita 2. Ovládaní-většina

-vše se odehrává mezi elitou, když selže, nastoupí jiná elita

-elita obsazuje klíč. fce klíč. úřadů- fin., arm.,...

Hlavní principy

- Držitelem (zdrojem) politické moci je lid. – princip suverenity lidu
- pravidelné svobodné volby. – parlamentarismus
- Povinnost odevzdat moc nejpozději po uplynutí volebního období.
- Nezměnitelnost maximální délky období.
- Ochrana politických menšin i jednotlivců.
- dodržování lidských práv a svobod= svoboda projevu, tisku
- oddělení st. mocí; rovnost před zákonem
- existence platného právního řádu; pluralismus a volná soutěž pol. stran
- tržní ekonomika; fungující obč. spol. = zájem o st. organizace-fondy, organizace
- soc. spravedlnost a ochrana (zákl. zabezpečení nemocných, starých, nezaměst.)
- decentralizace st. moci (VÚSC)

X DIKTATURA

totalitní systémy,

jediná vládnoucí skupina

1 oficiální ideologie, názor

1 politická strana, vyžaduje disciplínu

kontrola všech oblastí osobního a společenského života

policejní režim, dohled, cenzura

- **většinová (majoritní) demokracie** – v praxi užívá některých mechanismů přímé demokracie za účelem prosazení většinového rozhodnutí lidu
- **pluralitní (konsensuální) demokracie** – politické rozhodování je výsledkem sporu a dohody zúčastněných skupin či jednotlivců, podíl na rozhodování mají i nepřímo zúčastněná zájmová a nátlaková hnutí; (jiná formulace) při politickém rozhodování v ní

dochází k soutěžení velkého počtu dobře definovaných skupin, které zastávají partikulární zájmy, a které jsou oddělené od [státu](#).

LIDSKÁ PRÁVA

- práva fyz. osob, vyplývajících z pouhé příslušnosti k lidskému rodu
- vyplývají z lidské přirozenosti a principů humanity
- různé oblasti, jedinec nemá podléhat kontrole státu, pokud respektuje zákony
- jsou univerzální, nezrušitelná a nezcizitelná, nepromlčitelná, nezadatelná

SVOBODA je stav bytosti, jednající pouze z vlastní vůle, nezávisle na vnějším donucení; omezena svobodou a právy ostatních lidí

Historie:

Anglie 1215 – Magna charta libertatum – pravomoc krále

středověk – nerovnost (nevolnictví, poddanství)

18. stol – zájem o lidská práva (1776- Deklarace nezávislosti USA, 1789 – fr. Deklarace práv člověka a občana)

1948 – **Všeobecná deklarace lidských práv** (10. 12. Den lidských práv)

1950 – Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech

Evropská sociální charta

Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech

Úmluva o právech dítěte

ČR

Listina základních práv a svobod – 1992

- opírá se o Všeobecnou deklaraci lidských práv
- ČR respektuje přirozená práva a svobody občanů:
- preambule a 6 hlav (44 článků)
- součást ústavy – zákon
- 5 základní okruhů práv (hlavy II-V)
- 1. Základní lidská práva a svobody (Právo na život ,Právo na svobodu, soukromí,

Právo na vlastnictví majetku, Svoboda pohybu, pobytu, myšlení a náboženství

- 2. Politická práva (svoboda projevu, není cenzura, podílení se na správě veřejných věcí)
- 3. Práva národnostních a etnických menšin (rozvíjet svou kulturu, sdružovat se, vzdělání a úřady ve svém vlastním jazyce)
- 4. Hospodářská, sociální a kulturní práva (podnikání, odměna za práci, zabezpečení ve stáří, bezplatné vzdělání)
- 5. Právo na soudní a jinou ochranu

Komise pro lidská práva

- nejvyšší orgán OSN, sleduje dodržování LP
- Ženeva

Ev. komise pro lidská práva, Ev. soud pro lidská práva

- Rada Evropy, Štrasburk
- individuální stížnosti na porušování LP
- Římská úmluva, Ev. charta sociálních práv

Amnesty International

- mezinárodní organizace na ochranu LP

další: např. Charta 77, Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, Český helsinský výbor

Veřejný ochránce práv (ombudsman)

- působí k ochraně osob před nečinností úřadů nebo jejich jednáním, pokud je v rozporu s právem a neodpovídá principům demokratického právního státu.